

Posudek vedoucí bakalářské práce

Rudolfová, Kristýna. 2023. Etnografická studie povahy vztahu jezdkyň a jejich koní založeného na principu přirozené komunikace. Praha, FHS UK.

Kristýna Rudolfová ve své práci zkoumá odborně i společensky aktuální téma vztahovosti mezi lidskými a nelidskými aktéry. Optikou multidruhovité etnografie (Haraway) v kombinaci s konceptem Technik těla (Mauss) se konkrétně zaměřuje na povahu vztahu mezi koňmi a jejich jezdkyňmi ustavovaném prostřednictvím tzv. alternativního jezdeckého přístupu: „přirozené komunikace“. Metodologicky je práce zakotvená v etnografii, kdy se autorka na základě zúčastněných pozorování a neformálních rozhovorů realizovaných v rámci třech jezdeckých dní třech dvojic věnuje zkoumání vztahovosti v synchronní i diachronní perspektivě jednak napříč dvojicemi, jednak od minulosti aktérů výzkumu, přes současné způsoby jejich komunikace po roli subjektivity jezdkyň v jejím rámci.

Práce sleduje klasickou strukturu úvodu, kde autorka situuje téma do jeho empirického i společensko-vědního kontextu. Následuje teoretická část, kde jsou představeny i kontextualizovány zásadní teoretická východiska a koncepty, které práce využívá. Metodologická část dává transparentně nahlédnout procesu průběhu výzkumu a jeho souladu s deklarovanými autorčinými epistemologickými východisky. Empirická část sestává z pěti kapitol, zaměřené na: historii vztahu, praxi „přirozené komunikace“ v jeho rámci, vztahovou dynamiku, způsoby komunikace a vliv této praxe na subjektivitu jezdkyň, kdy první dvě adresují první z výzkumných podotázek a následující tři nabízí odpovědi na zbylé z nich. Závěrem autorka shrnuje a propojuje poznatky představené a diskutované v empirické části.

Předkládanou bakalářskou práci považuji za velmi zdařilou. Autorka jasně definovala výzkumné cíle, které v průběhu empirické části postupně naplnila, a prokázala ovládnutí etnografické metody, včetně mimořádně citlivě, ve vztahu ke zkoumané sociální realitě, vytvořených a do práce vybraných (citací) dat. Zejména chválím komplexitu portrétů představovaných dvojic. Dále oceňuji i velmi transparentní reflexi vlastní pozice (a jejích limit) v terénu. Přestože teoretický rámec nevěre vyčerpávající rešerší, resp., množství referované převážně anglojazyčné odborné literatury je spíše skromné, její výběr, který provedla Kristýna do jisté míry samostatně, je dle mého soudu dostačující. Autorka v textu prokazuje velmi dobré porozumění nesnadným teoriím i schopnost tyto teorie vzájemně provázat a vztáhnout k tématu práce, konkrétně i prostřednictvím interpretací dat v empirické části (analytický přesah popisného korpusu). Práci považuji za čtenářsky přívětivou, cením i pečlivě zpracovaný poznámkový aparát, kde autorka detailně odkrývá různá zákoutí jezdecké praxe. Text je konzistentní a koherentní, jednotlivé kapitoly i menší strukturní celky textu na sebe logicky navazují. Ráda bych také z pozice vedoucí ocenila Kristýninu pečlivou a kontinuální práci na výzkumu i bakalářce. I přes to se ale budu v následujících odstavcích krátce věnovat jejím limitám.

Dle mého soudu je práce citlivou sondou do procesu osvojování si přístupu k jezdeckví, které se deklaratorně od toho klasického odlišuje něčím, co autorka interpretuje jako symetrické principy, nicméně z práce není vždy jasné, zda se autorka zaměřuje právě na povahu nově nastavované vztahovosti, s důrazem na to, kde a proč ono nastavování drhne, či ověřuje symetričnost tohoto přístupu. Právě zde vidím hlavní limitu práce, totiž v ne vždy dostatečně kriticky uchopené problematice symetrie. Text na mnoha místech působí jako přejímání aktérského diskursu, resp. dokládání toho, jak je přístup přirozené komunikace a-hierarchický, přitom právě jeho normativní takřka new age heslo

(návratu k) „přirozenosti“, dosahované prostřednictvím „naslouchání“, resp. „porozumění“ by mělo být podrobena nejdůslednější dekonstrukci. Ač empirická část skýtá velké množství analyticky nesmírně zajímavých momentů, kdy autorka popisuje fungování subjektifikačních a objektifikačních strategií v různých situacích a kontextech, v závěru se analytická hodnota empirické části bohužel plně neproměňuje.

Z principu použitých metod tvorby dat, kdy autorka hojně využívá neformální rozhovory je jasné, že práce není důsledně symetricko-antropologickou, nicméně by bylo na místě tuto její povahu lépe reflektovat. Současně právě v adopci důsledněji symetrického přístupu vidím prostor, kam by výzkum a téma bylo možné zajímavě posunout a rozvinout, hodlala by se mu autorka věnovat i nadále. Přestože samotná analýza na mnoha místech blýská symetričností Kristýnina epistemologického přístupu, v textu je nepoměrně větší prostor věnovaný perspektivě jezdkyň, resp. pozornost je zaměřená na jezdkyňe namísto koní i v případech, kde by bylo možné se věnovat právě ne-lidskému aktérovi, tak formulovat jak popisy, tak interpretace terénních dat poněkud rovnocenněji (namísto toho, jak: „jezdkyňe pracují s koňmi“, či obecně hovořit o: „jezdkyňích a jejich koních“).

Z výzkumných otázek není plně zřejmé, jak se komunikace vztahuje k hlavnímu předmětu zkoumání, tedy povaze vztahu. (str. 15) Poslední kapitola místy působí jako diskuse přínosů „přirozené komunikace“ pro jezdkyňe, nikoli jejich subjektivity, i proto by si definice tohoto konceptu zasloužila více prostoru. Dále by práci prospělo důsledněji používat „deklaratorně/ v rámci aktérského diskurzu...“, odkazuje-li autorka k tomu, jak se v terénu definuje „přirozená komunikace“. Současně by bylo vhodné držet terminologii zvoleného teoretického rámce a v případě Haraway multidruhového přístupu, zahrnující i ne-lidské aktéry např. nepoužívat redukcionistický pojem: „bytosti“. V práci se místy vyskytují formulační nepřesnosti, viz. ustavit vs. ustanovit, i drobná stylistická pochybení. Z hlediska publikační etiky je práce až na drobné chyby v interpunkci v seznamu literatury a o něco zásadnější chybu v metodologické části, kde autorka cituje autor(k)y sborníku, namísto odkazovaných kapitol, v pořádku.

V rámci obhajoby bych autorce navrhla:

- reflektovat limity výzkumu, zejména (metod tvorby) dat.
- Vzhledem k tomu, že techniky těla z principu nevznikají skrze typ komunikace, kterému se autorka věnuje, ale mimeticky, bylo by vhodné, aby autorka interpretovala nuance mezi osvojováním si nových technik těla v rámci alternativního diskurzu jezdecktví, který nabývá na moci a mírou symetrie/ hierarchičnosti v tomto procesu.
- Jak základní teoretické koncepty, tak stručný přehled tematické literatury (2.4) by bylo vhodné diskurzivně situovat a na základě toho pojednat důsledky rozdílnosti epistémických východisek různých subdisciplín, resp. teoretických směrů (v antropologii) napříč kterými se tematická literatura rozkládá.

Závěrem: Celkově i přes výše zmíněné výtky práce nejen splňuje akademické standardy tohoto typu kvalifikačního textu, ale převyšuje je právě svou reflexivitou, důsledností vtažení čtenáře do světa jezdecktví, i citlivostí v tvorbě a prezentaci etnografických dat. Doporučuji jí k obhajobě a navrhuji jí hodnocení mezi výborně a velmi dobře, v závislosti na průběhu obhajoby.

V Praze 7.9.2023
Mgr. Alžběta Wolfová, Ph.D.